

УДК 343.346.(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.16>

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Єсімов С.С.,

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін,
Львівський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-9327-0071*

Єсімов С.С. Сутність адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху.

У статті на підставі комплексного системного аналізу розглянуто сутність адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху. Забезпечення безпеки дорожнього руху є одним із важливих напрямів діяльності органів публічної влади, проте здійснення цієї діяльності характеризується наявністю теоретичних, правових і організаційних проблем, що зумовлює актуальність теми та необхідність проведення теоретико-правових досліджень. Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини у сфері адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху. Предмет дослідження утворюють наявні нормативно-правові акти та практика діяльності із забезпечення безпеки дорожнього руху у контексті Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Методологічною основою дослідження стали загальні та приватні наукові методи пізнання об'єктивної дійсності: порівняльно-правовий, історико-правовий, логіко-юридичний, статистичний, формально-логічний, системно-структурний, методи тлумачення права, правового моделювання, герменевтичний підхід. Розкрито правову природу безпеки дорожнього руху як об'єкта адміністративно-правового забезпечення. Поняття «дорожній рух» та «безпека дорожнього руху» є концептуальними категоріями і входять до числа концептуальних засад адміністративно-правового регулювання у сфері безпеки дорожнього руху. Вказано, що до елементів адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху належать: мета (як головний орієнтир забезпечення безпеки дорожнього руху); об'єкт забезпечення (життя, здоров'я, майно фізичних і юридичних осіб, захист прав і законних інтересів особи, суспільства та держави); суб'єкти забезпечення (центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства); форми та методи, засоби адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху (нормативно-правове регулювання, правозастосовна діяльність, правове виховання, правова освіта). Суспільні відносини у сфері безпеки дорожнього руху в їхній системній взаємодії є первинною основою адміністративно-правового забезпечення даного напрямку державної діяльності, що породжує інтегративні зв'язки у правовому регулюванні.

Ключові слова: дорожньо-транспортні пригоди, життя, здоров'я, власність, мета, правове регулювання, суспільні відносини.

Yesimov S.S. The essence of administrative and legal support for road safety.

The article, based on a comprehensive system analysis, examines the essence of administrative and legal support for road safety. Ensuring road safety is one of the important areas of activity of public authorities, however, the implementation of this activity is characterized by the presence of theoretical, legal and organizational problems, which determines the relevance of the topic and the need for theoretical and legal research. The object of the study is social relations in the field of administrative and legal support for road safety. The subject of the study is the existing regulatory legal acts and the practice of activities to ensure road safety in the context of the National Transport Strategy of Ukraine for the period until 2030. The methodological basis of the study was general and private scientific methods of cognition of objective reality: comparative legal, historical and legal, logical and legal, statistical, formal and logical, system and structural, methods of interpretation of law, legal modeling, hermeneutic

approach. The legal nature of road safety as an object of administrative and legal support is revealed. The concepts of «road traffic» and «road traffic safety» are conceptual categories and are included in the conceptual principles of administrative and legal regulation in the field of road traffic safety. It is indicated that the elements of administrative and legal provision of road traffic safety include: the goal (as the main guideline for ensuring road traffic safety); the object of provision (life, health, property of individuals and legal entities, protection of the rights and legitimate interests of the individual, society and the state); the subjects of provision (central executive bodies, local executive bodies, local self-government bodies, civil society institutions); forms and methods, means of administrative and legal provision of road traffic safety (normative and legal regulation, law enforcement activities, legal education). Social relations in the field of road traffic safety in their systemic interaction are the primary basis of administrative and legal provision of this area of state activity, which generates integrative connections in legal regulation.

Key words: road accidents, life, health, property, goal, legal regulation, social relations.

Постановка проблеми. У контексті євроінтеграційних процесів в Україні відчувається необхідність системного за змістом і концептуального по суті дослідження проблем правового регулювання безпеки дорожнього руху, їх осмислення з теоретико-методологічних позицій, які б забезпечували бачення відповідної проблематики на перспективу післявоєнної відбудови та вступу до Європейського Союзу. Створення ефективної системи забезпечення безпеки дорожнього руху можливе лише на основі комплексних досліджень, критичного аналізу досвіду практики організації та забезпечення, наукових розробок упровадження досвіду країн Європейського Союзу. Проблема актуалізувалася у зв'язку з прийняттям Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року, в якій поставлено завдання суттєвого зниження смертності у дорожньо-транспортних пригодах, збитків у наслідок правопорушень у галузі дорожнього руху, підвищення соціально-економічної ефективності діяльності транспортного комплексу держави.

Мета дослідження – розкрити сутність адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху.

Стан опрацювання проблематики. Сутність адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху вивчали вчені: О.М. Бандурка, Н.П. Бортник, Є.І. Гусєва, Г.П. Жаровська, О.О. Звоненко, М.В. Ковалів, А.М. Мастепан, В.А. Мисливий, О.І. Остапенко, С.Є. Петров, В.П. Поліщук, В.Й. Развадовський, Є.В. Скрипа, І.І. Солонецький, В.О. Шамрай і інші. В умовах правового режиму воєнного стану та необхідності післявоєнної відбудови є доцільність дослідження адміністративно-правових засад забезпечення безпеки дорожнього руху з метою ефективної реалізації Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року.

Виклад основного матеріалу. У правовій системі безпеки дорожнього руху не відображено реальних і ефективних правових механізмів зниження кількості дорожньо-транспортних пригод. Багато положень закону «Про дорожній рух» носять декларативний характер [1]. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, перебувають у нерозривному зв'язку із забезпеченням безпеки дорожнього руху, оскільки орієнтовані на збереження здоров'я людей, безпечного середовища для життя, упровадження інновацій [2].

Операційний план заходів з реалізації у 2025-2027 роках Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року передбачає забезпечення належного рівня охорони прав фізичних і юридичних осіб, держави, матеріальних і духовних цінностей суспільства від небезпек, що супроводжують експлуатацію транспорту; розвиток високотехнологічних форм і способів попередження дорожньо-транспортних пригод та регулювання дорожнього руху на основі платформного застосування інформаційно-комунікаційних технологій, зниження рівня аварійності та смертності в наслідок їх впровадження; організація дорожнього руху, що сприяє забезпеченню безпеки [3; 4].

Пріоритетним завданням забезпечення безпеки дорожнього руху є захист життя, здоров'я, прав і свобод людини і громадянина. До інших завдань забезпечення безпеки в галузі дорожнього руху належать, зокрема: оцінка стану безпеки, виявлення та нейтралізація джерел її загроз; прогнозування та попередження дорожньо-транспортних пригод; прийняття та виконання державних та місцевих цільових програм із забезпечення безпеки дорожнього руху; забезпечення належної готовності засобів і інших ресурсів, що дозволяють підтримувати безпеку дорожнього руху на прийнятному рівні; забезпечення скоординованої взаємодії між державними та громадськими інститутами, громадянами з питань забезпечення безпеки дорожнього руху [5].

Досягненню поставлених завдань у сфері адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху перешкоджає наявність проблем теоретичного, правового, організаційного характеру. Не вироблено єдиного підходу до визначення основних категорій у сфері безпеки дорожнього руху. На думку учених, дорожній рух є процесом руху транспортних засобів дорогами, в якому дії його учасників визначаються спеціальними правилами [6-8].

У наведеному визначенні є дві характеристики аналізованого процесу – просторове переміщення транспортних засобів і наявність правил, що визначають дії людей, які беруть участь у ньому. Інші вчені характеризують дорожній рух як існуючу на дорогах складну динамічну систему, що є сукупністю руху пішоходів і різних типів механічних і не механічних транспортних засобів.

На нашу думку, дорожній рух – це переміщення людей і вантажів транспортними засобами, людей поза транспортними засобами по дорогах, регламентоване спеціальними правовими нормами, регульоване державними органами, що протікає в умовах реальної небезпеки виникнення обставин, які перешкоджають продовженню цього процесу.

Водночас, дорожній рух доцільно розглядати як об'єкт правового регулювання як сукупність суспільних відносин, що виникають у зв'язку з перевезенням пасажирів і вантажів за допомогою транспортних засобів або без них, а також у процесі управління умовами цього переміщення. Ця позиція кореспондує з нормативним визначенням дорожнього руху як сукупності суспільних відносин, що виникають у процесі переміщення людей та вантажів за допомогою транспортного засобу або без таких у межах доріг [9].

Безпека – відсутність ризику, пов'язаного з можливістю спричинення шкоди та/або нанесення збитку [10]. Дане трактування явища, що розглядається є важливим для дослідження, оскільки поняття «безпека» розглядаємо як загальне стосовно терміну «безпека дорожнього руху». Близькою до понять «безпека» і «безпека дорожнього руху» є категорія «громадська безпека», яка виступає в ролі зв'язувальної ланки між позначеними поняттями. По відношенню до поняття «безпеки» вона постає як частина загального (видове поняття), а по відношенню до понять «безпека дорожнього руху» – загальне до приватного поняття).

У правовій літературі до сфери громадської безпеки зазвичай відносять ті суспільні відносини, які пов'язані з проявом негативних властивостей джерел підвищеної небезпеки за неправильного користування [11, с. 55]. До сфери громадської безпеки включають відносини людей, пов'язані з дотриманням правил: які забезпечують безпеку дорожнього руху; проведення будівельних і ремонтних робіт у громадських місцях; протипожежної безпеки; користування предметами, які підпадають під ліцензійно-дозвільну систему.

Безпека дорожнього руху є важливою частиною національної безпеки та одного з її видів – громадської безпеки. На нормативному рівні поняття безпеки дорожнього руху закріплене в ДСТУ (Державний Стандарт України) 2935:2018 «Безпека дорожнього руху. Терміни та визначення понять» включає стан цього процесу, що відображає ступінь захищеності його учасників від дорожньо-транспортних пригод та їх наслідків» [12].

Забезпечення безпеки дорожнього руху доцільно розглядати як дії, спрямовані на зниження ризиків виникнення дорожньо-транспортних пригод і їх наслідків. Аналізуючи поняття безпеки дорожнього руху, необхідно зазначити, що нас цікавить правовий аспект. На нашу думку, можливо визначення безпеки дорожнього руху через відсутність небезпечних умов і вчинків, що призводять до дорожньо-транспортних пригод. Така конструкція має логічну основу у вигляді відповідних норм закону «Про дорожній рух» та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Діалектичний характер взаємозв'язку соціально-економічного розвитку країни та забезпечення безпеки вказує на неприпустимість розгляду її як певної стабільної категорії, диктує об'єктивну необхідність розгляду сутності та змісту проблеми у сучасних реаліях. Безпека, що становить стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз – це статика, але в умовах, що швидко змінюється, вона повинна бути динамічною, щоб своєчасно і адекватно відповідати на загрози.

У зв'язку з цим, з практичної точки зору, у ДСТУ (Державний Стандарт України) «Безпека дорожнього руху. Терміни та визначення понять» розглядається стан, що відображає ступінь захищеності учасників дорожнього руху. Поняття «ступінь» має на увазі певний вимір, ранжування. Безпека дорожнього руху є динамічною категорією. Через неможливість повного виключення дорожньо-транспортних пригод та досягнення абсолютної безпеки для всіх учасників руху безпека стає відносною.

Правова система не закріплює і не дозволяє сформулювати допустимий ступінь безпеки, її межі та межі прийнятних ризиків, хоча аналіз прогнозів рівня аварійності, закріплених у правових актах, показує тенденцію їхнього постійного зниження та прагнення до мінімізації [13]. На території України здійснюється облік основних показників стану безпеки дорожнього руху. Такими показниками є кількість дорожньо-транспортних пригод, постраждалих громадян, транспортних засобів, водіїв транспортних засобів, порушників правил дорожнього руху, адміністративних і кримінальних правопорушень у галузі дорожнього руху, інші показники, що відображають стан безпеки дорожнього руху та результати діяльності щодо її забезпечення. Необхідність наявності певних кількісних показників для характеристики стану безпеки дорожнього руху встановлено у державних стандартах.

Безпека дорожнього руху, тобто. стан, що відображає ступінь захищеності від дорожньо-транспортних пригод і їх негативних наслідків, щороку оцінюється у зазначених показниках і порівнюється з аналогічними показниками попереднього року. Позитивна динаміка у вигляді зниження значень цих показників свідчить про підвищення безпеки дорожнього руху та, відповідно, підвищення рівня захищеності від дорожньо-транспортних пригод. Також вірне і зворотне – збільшення показників показує недостатність захищеності учасників дорожнього руху.

Забезпечення безпеки дорожнього руху з функціональної точки зору полягатиме у зниженні ймовірності дорожньо-транспортних пригод і створенні умов для максимального зменшення тяжкості їх наслідків. Забезпечення безпеки дорожнього руху є прерогативою державних органів, які здійснюють управлінський вплив на суспільні відносини у цій сфері.

Поняття «забезпечення» має значення «гарантувати, зробити щось вірним, безсумнівним». Держава відіграє головну роль у процесі організації та регулювання дорожнього руху, встановленні вимог до його безпеки. Характер цієї діяльності передбачає використання адміністративно-правових засобів, оскільки адміністративне право виступає основним регулятором аналізованих відносин. За допомогою засобів адміністративного права здійснюється зовнішнє вираження та юридичне оформлення публічного інтересу в управлінні. Це дозволяє стверджувати пріоритет адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху.

Проте наука адміністративного права ще не сформувала цілісного, концептуального інституту адміністративно-правового впливу на безпеку дорожнього руху. На науковому рівні відсутні чіткі уявлення про джерела та систему адміністративного законодавства в цій галузі, про систему органів виконавчої влади, які спільно мають забезпечити стійке зниження аварійності внаслідок дорожньо-транспортних пригод, розвиток дорожньо-транспортної мережі та ефективне управління дорожнім рухом, особливо у великих містах.

Поняття адміністративно-правового забезпечення у літературі розроблено недостатньо. Даний термін у широкому розумінні – це сукупність не лише регульованих відносин, а й юридично значущих заходів забезпечення. У вузькому значенні – сукупність лише нормативно-правових актів, регулюючих дані суспільні відносини.

Адміністративно-правове забезпечення можна визначити як діяльність держави та органів місцевого самоврядування з упорядкування суспільних відносин, які охоплюються предметом регулювання адміністративного права, шляхом законодавчого закріплення правил поведінки їх учасників та процедур забезпечення примусового дотримання цих правил для якомога більшого їх наближення до мети законодавства та державної політики у відповідній сфері суспільних відносин [14].

Щодо вживання терміну «адміністративно-правове забезпечення» у вітчизняному законодавстві, то тут однаковості немає. Правотворець використовує близькі за змістом, але тотожні терміни: правове забезпечення, нормативно-правове забезпечення, організаційно-правове забезпечення. Нормативно-правове забезпечення є складовою правового забезпечення, поняття «організаційно-правове забезпечення» включає, крім правового інші види забезпечення – методичне, матеріальне, технічне, інформаційне. Використовуючи термін «забезпечення» розуміємо діяльність, яка має цільовий та функціональний характер.

Цільова та функціональна складові перебувають у нерозривному зв'язку. У цьому випадку результат виражений у безпеці як певному стані об'єктивної реальності, а процес представлений у трьох функціях – правотворчій, правозастосовній, правоохоронній. Хоча в даному випадку правоохоронну функцію можна не виділяти як самостійну, а розглядати як складову регулятивної та правозастосовної функцій. Адміністративно-правове забезпечення включає процедуру прийняття та реалізації відповідних адміністративно-правових норм.

Щодо галузі дорожнього руху, адміністративно-правове забезпечення можна розглядати як діяльність органів публічної влади, яка має бути спрямована на реалізацію єдиної державної політики в галузі дорожнього руху, формування системи нормативно-правових актів у цій галузі, встановлення форм і методів, що впливають на відповідні суспільні відносини. Мета цієї діяльності – підтримання необхідного рівня безпеки дорожнього руху, захищеності її об'єктів. Залишається дискусійним питання про склад елементів, що становлять систему адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху.

Елементи адміністративно-правового забезпечення повинні бути об'єднані в систему, мати всі якості системного утворення, бути взаємопов'язаними, мати єдину спрямованість на вирішення спільних проблем. Основні характеристики системності адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху: зріз системності національної безпеки, що дозволяє створювати системи у межах правового визначення національних інтересів; має вторинну природу стосовно системності національної безпеки; ступінь системної організації безпеки дорожнього руху визначається ступенем системності громадської безпеки; системність безпеки дорожнього руху є властивістю, що задає диференціацію та інтеграцію у правовому регулюванні; системність безпеки дорожнього руху визначає інтеграцію та диференціацію елементів правової системи суспільства.

Висновки. Категорія «адміністративно-правове забезпечення безпеки дорожнього руху» може характеризуватись як безперервно здійснюваний процес впливу уповноважених публічних суб'єктів на суспільні відносини в галузі дорожнього руху за допомогою форм, засобів і методів адміністративного права з метою їх упорядкування та охорони життя, здоров'я, майна фізичних і юридичних осіб, захисту їх прав і законних інтересів, захисту інтересів суспільства та держави шляхом попередження дорожньо-транспортних пригод. До елементів адміністративно-правового забезпечення в галузі, що розглядається, належать: мета; об'єкт забезпечення; суб'єктів забезпечення; форми та методи, засоби забезпечення безпеки дорожнього руху. Суспільні відносини у сфері адміністративно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху є первинною основою системності дорожнього руху, що породжує інтегративні зв'язки у правовому регулюванні. Вони створюють основу дії соціальних норм, зумовлюють державно-вольовий характер діяльності, наповнюють регулюючим змістом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
3. Про схвалення Національної транспортної стратегії на період до 2023 року та операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 р. № 1550-2024. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-2024-%D0%BF#n22>.
4. Єсімов С.С. Цифрові платформи у контексті надання публічних послуг. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 352-357. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.56>.
5. Шопіна І., Ковалів М., Боровікова В. і інші. Державні цільові програми у системі бюджетного планування орієнтованого на результат: правовий аспект. *Соціально-правові студії*. 2024. Т. 7, № 3. С. 190-202. DOI: <https://doi.org/10.32518/sals3.2024.190>.
6. Скрипа Є. Щодо проблеми визначення поняття «дорожній рух». *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 115-119. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/23.pdf>.
7. Аблязов Д. Е., Солонько М. Ф. Законодавче унормування питання безпеки дорожнього руху. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 308-311. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/73>.
8. Стрижак А.О. Загальна характеристика стану наукової розробленості проблеми безпеки дорожнього руху. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 29 (2). С. 289-300. DOI: [10.32631/vca.2023.2.23](https://doi.org/10.32631/vca.2023.2.23).
9. Термін «Дорожній рух». Верховна Рада України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/7754/sp:dark>.

10. Термін «Безпека». Верховна Рада України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/1742:71413>.
11. Рибицька О.М. Забезпечення публічної безпеки як однієї зі сфер національної безпеки під час дії воєнного стан. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2024. № 2. С. 50-57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-2-8>.
12. ДСТУ 2935:2018 «Безпека дорожнього руху. Терміни та визначення понять». URL. https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=78224.
13. ДСТУ 8894:2019 «Безпека дорожнього руху. Лінійний аналіз аварійності та оцінювання умов безпеки руху на автомобільних дорогах». URL. https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=84294.
14. Ковальський В.В. Поняття та межі адміністративно-правового забезпечення. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-13-01-11>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 02.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026

© Єсімов С.С., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0